

in de etalage

Dertig jaar Kamper Genealogische en Historische Bronnen

In 1981 kwam het eerste deel uit in de reeks *Kamper Genealogische en Historische Bronnen*. Deze reeks wordt in samenwerking met het Gemeentearchief Kampen uitgegeven. Tijd voor een terugblik.

Algemeen

Sinds 1968 is Kees Schilder al een trouwe bezoeker van het Gemeentearchief Kampen. Zo weet hij als geen ander heel veel van de Kamper geschiedenis. Als amateur-historicus spit hij diverse archieven door en bewerkt en transcribeert die. In de loop van de jaren zijn heel wat uitgaven van zijn hand verschenen. Verder noem ik hier ook de namen van de andere onderzoekers die in deze bronnenreeks gepubliceerd hebben: Annick Alink, Henk Diender, Jan van Hulzen, Annelies Koetsier en Lies van Vliet. De hele lijst kunt u terugvinden op de website van het Gemeentearchief Kampen (www.gemeentearchiefkampen.nl) onder 'Collectie/Bibliotheek'. De fysieke reeks boeken is voor een ieder in te zien op de studiezaal. Jaarlijks wordt deze reeks *Kamper Genealogische en Historische Bronnen* aangevuld. Wekelijks zijn er enthousiaste archiefbezoekers in het Gemeentearchief te vinden, die zich bezighouden met dit interessante en zeker niet onbelangrijke werk. Met het op deze manier toegankelijk maken van de archieven kunnen andere bezoekers en onderzoekers hun voordeel doen. De uitgebrachte delen zijn namelijk voorzien van indexen op persoon- en plaatsnamen, beroepen en functies en mede hierdoor zeer geschikt voor genealogisch en historisch onderzoek.

Welke archieven zijn er bewerkt?

Natuurlijk zou het te ver voeren om hier alle archieven en de uitgebrachte delen uitgebreid te beschrijven, vandaar dat ik mij beperk tot een globale beschrijving van de gehele reeks. Archieven betreffende Bestuur van de stad Kampen met onder ander: het stadsregister met afbeeldingen *Digestum Vetus 1448-1478*, geschiedenis van het bestuur van de stad Kampen tot 1808 met alfabetische naamlijsten, Kamper stedelijke ambtenaren 1538-1816, de heren van de stad: het bestuur van de stad Kampen 1808-1945.

Annick Alink, Kees Schilder en Jan van Hulzen verrichten onderzoek in de studiezaal van het Gemeentearchief Kampen. Foto: F. Wezenberg, Collectie Gemeentearchief Kampen.

Het Rechterlijk Archief: met testamenten van 1598-1811, besloten testamenten 1655-1809, met afbeeldingen van opgedrukte zegels, getuigenissen en gichten (=overdracht van goederen) 1596-1656.

Archieven betreffende De stad van Avercamp, Kampen in de 17de eeuw: de magistraat, de IJsselbrug, de gezondheidszorg, (jaar)markten, feesten en bijzondere dagen, water en wind.

Archieven betreffende Brunnepe: woningregister Brunnepe 1910-1936, Oranjesingel.

Welke archieven worden er nu bewerkt?

Zoals ik al aangaf, is er op dit moment wekelijks een vast drietal in het Gemeentearchief te vinden, respectievelijk Annick Alink, Jan van Hulzen en Kees Schilder. Deze bezoekers zijn ieder op hun beurt bezig om een eigen serie archieven te bewerken:

1. *Recognitien 1474 - 1811*, bewerking van het Rechterlijk Archief Kampen, inventarisnummers 75-105;

De Recognitien zijn akten waarin gerechtelijk een erkenning van een persoon of zaak in een bepaalde kwaliteit werd vastgelegd. Hier kan men denken aan borgstellingen, kinderbewijzen, schuldbekentenissen. Voorbeeld van een samenvatting van een kinderbewijs, d.d. 28-05-1696, folio 231, RAK 98:¹ ‘Comparante Jennechien Gerrits Storm verklaart voor haar minderjarige kinderen Hermen Hillechien, Magdalene, Gerrit en Jan Woltersen van Coevereden als vaders erfdeel te hebben gereserveerd samen een bedrag van f 300,- en belooft hen lezen, schrijven, naaien en een handwerk te laten leren en te doen wat van een goede moeder wordt verwacht, waarmee de voogden tevreden zijn.’

Alle bewerkte delen en gegevens van Annick Alink zijn ook digitaal raadpleegbaar via haar eigen site: www.kampennotarieel.nl.

2. *Apostillen der stad Campen en haar Jurisdictie 1624-1809*, bewerking van het Oud Archief Kampen, inventarisnummers 191-211;

De Apostillen van de stad Kampen zijn een verzameling folianten van 21 delen in het Oud Archief (OA). Het zijn met name rekestes (verzoek- of bezwaarschriften), die door de inwoners van de stad en haar buitengebied ingediend werden bij Schepenen en Raad. Vaak ging het hier over onbillijke, hinderlijke zaken of om de verwerving van bepaalde gunsten. De rekestes werden door Schepenen en Raad voorzien van een zogenaamde apostille - een kanttekening met toelichting - als antwoord op het verzoek. Vaak was dit een gunstig antwoord. Voorbeeld van een rekest met apostille, d.d. 01-07-1720, folio 17, OA 202:²

‘Op den requeste van Willem Willemse van Dijck, remonstrerende hoe dat hij bezorgt zijnde met een droevig accident aan zijn oogen, en het eene oog reets al verloren hebbende daar door gebragt is tot ellendige staat, en niets meer heeft om van te leeven, derhalve versoekt om de kost uit het Buiten Gasthuis te mogen hebben.’

Was geapost: ‘Schepenen ende Raaden accorderen aan den suppliant om daaglijks aan de gemeene tafel in het Buiten Gasthuis te gaan eten, en des avonds sijn kost en portie te haalen.’ In marge: ‘Den 13 julij 1720. Bij naderre appointementen hebben Schepenen ende Raaden den suppliant met een proeve in het Heiligen Geesten Gasthuijs begunstigt.’

Alle bewerkte delen van de Apostillen van Jan van Hulzen zijn ook digitaal raadpleegbaar via onze site www.gemeentearchiefkampen.nl.

3. *Register van Misdaden 1447-1578*, bewerking van het Rechterlijk Archief Kampen, inventarisnummer 1.

Het Rechterlijk Archief Kampen (RAK) werd aangelegd door de Kamper stadssecretarissen tussen 1438 en 1811. Het eerste inventarisnummer uit het Rechterlijk Archief Kampen is een register van misdaden en de opgelegde straffen. De eerste aantekeningen beginnen in 1447, de laatste zijn van 1578. Het register is ingedeeld in vijf rubrieken die niet altijd in chronologische volgorde staan. Kees Schilder heeft er voor gekozen om dit inventarisnummer in vijf publicaties te bewerken en heeft daarbij de volgende volgorde en thema's gehanteerd: 1. Moord en doodslag. 2. Ballingen. 3. Oerveden. 4. Jaarkeur. 5. Schadeloos.

Moord en doodslag en justitie in Kampen

Deze uitgave³ van Kees Schilder bevat ook veel andere misdaden, zoals afpersing, diefstal, ketterij, ontvoering, oplichting, overspel en nog veel meer feiten waarvoor men de doodstraf kon krijgen of zwaar gestraft werd. De meest opgelegde vonnissen waren ophanging en onthoofding. Een 'lichte' straf was het afsnijden van een oor.

De in hechtenis genomen en veroordeelde misdadigers werden ondervraagd door zogeheten stokmeesters - dit waren twee leden van de Raad - in aanwezigheid van een secretaris of scherprechter. De secretaris schreef de bekentenissen op, of zoals ook gezegd werd, was belast met het 'schrijven aan het bloed'. Daarna werden de geschreven bekentenissen in het voltalig college van de Raad besproken. De uitspraak werd op schrift gezet, de gevangene werd uit de kerker gehaald en in de openlucht werd zijn vonnis voorgelezen. Het vonnis werd in het openbaar voltrokken, meestal tussen negen en tien uur 's morgens. De galg van Kampen stond buiten de Venepoort. De kaak stond met een omheining op de Koornmarkt (tot voor het einde van de 16de eeuw) en in 1598 tegen de noordgevel van het Raadhuis. Vele bekentenissen van allerhande misdaden staan in dit deel opgenomen. Zo dateert de eerste opgetekende bekentenis uit 1490. Dit betreft een hele reeks bekentenissen van Herman Claess van Olst: 'van het stelen van drie mudden haver van Johan Biggerman tot vijf of zes armen vol garven van de oude schout van Wye.' Op 30 april 1490 werd Herman hiervoor opgehangen. De laatste bekentenis dateert van 14 juli 1550. Deze is van Peter van Coln: 'hij heeft in Kraeckouw een el want gestolen van een schroer. In het land van Gulich stal hij een el linnendoek en voor een waarde van anderhalve goudgulden aan grijs doek. Hij stal een koe en verkocht die voor

zeven rijderguldens. Hij werd geselsd en er werd hem een oor afgesneden. Hij deed daarna oervede (dit is een onder ede gedane belofte om de stad en haar burgers niets te misdoen). Stokmeesters waren Jan Menslaegen en Joachim van Ingen.’

Zo zien we in dertig jaar tijd diverse zaken uit voorbije eeuwen belicht uit de Kamper archieven. Van rentebrieven tot zerkenlijsten, van getuigenissen tot testamenten, van Oranjesingel tot Onderdijkse polder, van Agnietenklooster tot IJsselbrug.

Wellicht ben u na het lezen van bovenstaande ook enthousiast geworden om in de archieven te duiken en deze te onderzoeken. U bent dan uiteraard van harte welkom bij het Gemeentearchief Kampen om zo de Kamper historie nog meer voor het voetlicht te brengen.

Margreet Vink-Bos

Noten

1. *Kamper Genealogische en Historische Bronnen* 30X (Kampen 2011) 174.
2. *Kamper Genealogische en Historische Bronnen* 26L (Kampen 2011) 108.
3. *Kamper Genealogische en Historische Bronnen* 31 (Kampen 2011).